

- на відміну від країн з перехідною економікою, екологічні фонди, які збирають дохід від різних платежів у країнах з розвинутою ринковою економікою відсутні. У західних країнах цільове використання платежів, звичайно, напряму пов'язано з регульованою забруднюючою речовиною;
- у західних країнах природоохоронні платежі та податки більшою мірою доповнюють існуючі командно-адміністративні інструменти, ніж у країнах з перехідною економікою, де екологічні платежі є складовою державної системи природоохоронного фінансування;
- у країнах Заходу відповідальність за реалізацію і адміністрування продуктивних податків і плати за викиди покладається на міністерства фінансів (або міністерства, які відповідають за оподаткування). У країнах Центральної та Східної Європи і СНД реалізація цих інструментів здійснюється міністерствами охорони навколишнього природного середовища (ці міністерства звичайно також відповідають за адміністрування загальних екологічних фондів).

Позитивні результати від застосування нових інструментів екополітики, що проявляються в одних країнах, не завжди можна отримати в інших у зв'язку з неадекватними, екологічними та соціальними умовами виробництва, ментальністю населення та національними традиціями.

Для України перспективним є застосування такого економічного інструменту екополітики, як реформування податкової системи на основі концепції про "подвійні дивіденди". Суть її полягає у тому, що у країнах зі спотвореною податковою системою, яка характерна, перш за все, для слабкорозвинутих країн, введення нових або посилення традиційних екологічних податків може мати подвійну вигоду. Реформування податкової системи України на основі концепції про "подвійні дивіденди" може дати позитивні результати (економічні, екологічні, соціальні). Для цього необхідно розробити економічну модель рівноваги, яка б передбачала посилення стимулюючої функції економічних податків і послаблення негативного впливу недосконалих податків.

Оскільки європейська комісія висунула вимоги до всіх індустріальних держав до 2010 р. скоротити викиди, що викликають парниковий ефект, на 15 % по відношенню до викидів у 1990 р., реформування податкової системи європейських країн на основі концепції про "подвійні дивіденди" стає особливо актуальним.

Економічні експерименти щодо використання тих чи інших економічних інструментів екополітики є складними і пов'язані із великими затратами, не завжди приносять позитивні результати. Отже, для економістів України, які здійснюють реформування економіки, важливо добре знати зарубіжний досвід економічного захисту природи, що дозволить уникнути значних збитків, пов'язаних із впровадженням ефективних інструментів екополітики у практику господарювання.

Література

1. Кларер Й., Франсис П., МакНиколас, Голуб О. Охрана окружающей среды и экономическое развитие. Потенциал экономических инструментов для улучшения состояния окружающей среды и устойчивого развития в странах с переходной экономикой. – Сантандре, Венгрия: Региональный экологический центр Центральной и Восточной Европы, 1999. – 100 с.
2. В. Шевчук, М. Пилипчик, Н. Карпенко та ін. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності. – К.: Геопринт, 2000. – 411 с.
3. Синякевич І.М. Екологічна і лісова політика. – Львів: УкрДЛТУ, 2001.
4. Дьомкін В.О. Вступ до екологічної політики. – К.: Тандем, 2000. – 194 с.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПЛУАТАЦІЙНОГО ФОНДУ ГІРСЬКИХ ЛІСІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглядається стан лісокористування у гірських районах Львівської області та фонд рубань головного користування. Побудовано структуру фонду рубань головного користування. Зроблено аналіз використання розрахункової лісосіки.

A. Adamovsky – USUFWT

Exploitation fund use analysis in mountainous forests of Lviv district

Forest management state and logging fund in mountainous parts of the Lviv region are examined. The structure of the principle use-logging fund is built. The considered woodcutting area is analyzed.

Ліси Львівської області як і у цілому України, за своїм призначенням та місцезнаходженням виконують переважно екологічні функції і мають обмежене експлуатаційне значення. Це ще більш актуально для гірських лісів, які підлягають особливому обліку та охороні.

Лісовий фонд Львівської обл. представлений лісами I та II груп. Ліси першої групи виконують переважно природоохоронні функції (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні та охоронні). Лісові масиви цієї групи регулюють стік, захищають ґрунт від ерозії, а водні джерела – від забруднення, запобігають виникненню у горах селевих явищ, снігових лавин.

У місцях масового відпочинку їх використовують для створення зелених зон, лісопарків та округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій лісів. З метою охорони рідкісної флори і фауни у державному лісовому фонді області виділені пам'ятки природи, заказники, заповідники. Ліси II групи згідно з Лісовим кодексом України "поряд з екологічними мають експлуатаційне значення". Для них встановлюється режим обмеженого лісокористування.

Всі рубання лісу поділяються на чотири великі категорії: головні, доглядові, санітарні, спеціальні.

Головні рубання проводяться у стиглих і перестійних насадженнях і мають таку головну мету:

- заготівля деревини для задоволення потреб різних галузей народного господарства;
- заміна старих чи розладнаних малопродуктивних насаджень, а також насаджень з малоцінних порід молодими високопродуктивними насадженнями з господарсько-цінних порід.

Класифікацію головних рубань можна представити таким чином (рис. 1).

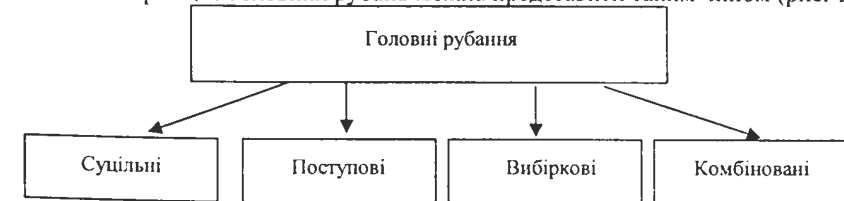

Рис. 1. Класифікація головних рубань лісу

У районах, де переважають стиглі і перестійні насадження, рубання лісу є основним методом омолодження лісів, за допомогою якого на місці перестиглих лісів з низьким приростом деревини створюють молоді продуктивні насадження, які активно взаємодіють з довкіллям і ефективно виконують рекреаційні, захисні, охоронні та інші функції.

Ступінь негативного впливу на довкілля залежить від способу рубання і технологій, які застосовуються. У гірських лісах рубання проводяться способами, спрямованими на збереження захисних, протиерозійних, водорегулюючих та інших корисних властивостей лісів.

Про обсяги можливого десятирічного головного користування у гірських лісах Львівської області різними способами рубання можна судити з даних табл. 1. Вибір способів рубання обумовлений особливостями рельєфу, крутизною схилів, стійкості ґрунтів проти водної ерозії, економічними умовами лісового підприємства. Як видно з табл. 1 та рис. 2, основними у гірських районах ДЛГО "Львівліс" є суцільні (60,16 %) та поступові (37,7 %) рубання.

Досвід ЛГВО "Львівліс" свідчить, що ефективними рубаннями у горах є поступові із застосуванням кінного підвезення та трелювання підвісними канатними установками (успішне природне поновлення та збереження ґрунту від ерозії). Добре поновлення при суцільних рубаннях у зимовий період з наземним трелюванням при глибокому снігові.

Табл. 1. Фонд рубань головного користування у гірських районах об'єднання "Львівліс"

Держлісгосп лісництво	Загальна площа, га	Площа рубання, га			
		суцільні	поступові	вибіркові	всього
1. Дрогобицький ДЛГ (8)	39720				
Нагуєвицьке		19.4	53.3		72.7
Лішнянське		80.0	0.3		80.3
Літнянське		220.1	5.3		225.4
Трускавецьке		52.6	5.8		58.4
Доброгошівське		69.3	107.8		177.1
Східницьке		12.3	74.5		86.8
Майданське		2.7			2.7
2. Самбірський ДЛГ (9)	34574				
Черхавське		91.6	220.0		311.6
Підбузьке		41.8	147.3		189.1
3. Сколівський ДЛГ (8)	37822				
Підгородецьке		7.2	45.9		53.1
Любинецьке		37.3	9.7		47.0
Дубинське		39.7	89.2		128.9
Довжанське		46.7	2.0		48.7
Коростівське		253.9	4.9	69.2	328.0
Сколівське		178.2	0.5	30.3	209.0
Козівське		63.5	1.5		65.0
Орівське		58.2	33.8		92.0
4. Славський ДЛГ (7)	24641				
Сможенське		48.9	76.6		125.5
Головецьке		22.7			22.7
Тухлянське		235.6	16.0	4.6	256.2
Климецьке		33.5	16.3		49.8

Держлісгосп лісництво	Загальна площа, га	Площа рубання, га			
		суцільні	поступові	вибіркові	всього
Верхняцьке		137.9	7.9		145.8
Опоріцьке		38.3			38.3
Рожанське		219.4			219.4
5. Старосамбірський ДЛГ (8)	24641				
Міженецьке		148.1	2.0		150.1
Добромільське		33.6	61.0		94.6
Старявське		3.3	119.0		122.3
Сусідовицьке		78.9	25.0		103.9
Старосамбірське		4.9	66.6		71.5
Спаське		21.7	32.1		53.8
Стріківське		11.8	73.2		85.0
6. Турківський ДЛГ (6)	17188				
Вовчанське		16.6	262.4		179.0
Розлучьке		76.2			76.2
Ісаївське		14.8	123.3		138.1
Ясеніцьке		18.9	7.0		25.9
Ільницьке		41.3	3.2		44.5
Зубрицьке		23.1	11.0		34.1
7. Боринський СДЛГ (5)	12979				
Боринське		70.3	70.3		140.6
Либорівське		74.6	3.0		77.6
Мохнатівське		133.8	32.0		165.8
Яблунецьке		145.6	25.3		170.9
Всього		2928.3	1835.0	104.1	4867.4

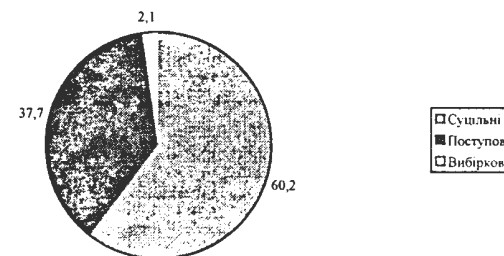

Рис. 2. Структура фонду рубань головного користування у гірських районах "Львівлісу"

Канатними установками трелюють ліс у напівпідвісному положенні, тому шкода, яка завдається ґрунтовому покриву, менша ніж при використанні тракторів, оскільки привід установки знаходиться біля лісовозної дороги, не руйнує ґрунту і не пошкоджує підросту.

Внаслідок вичерпання експлуатаційного фонду в останнє десятиріччя величина розрахункової лісосіки зменшилась. Але при цьому навіть вона не повністю використовується (рис. 3).

Серед найпоширеніших порушень при рубаннях головного користування доцільно відзначити: погане очищення лісосік, рубання дерев, не призначених для рубання, пошкодження дерев і залишення пнів висотою вище встановленої норми.

Облік кількості знищеного підросту і пошкоджених лісових ґрунтів не ведеться. Мають місце випадки невикористання лісозаготівельниками лісосічного фонду протягом тривалого періоду, або несвоєчасне його освоєння.

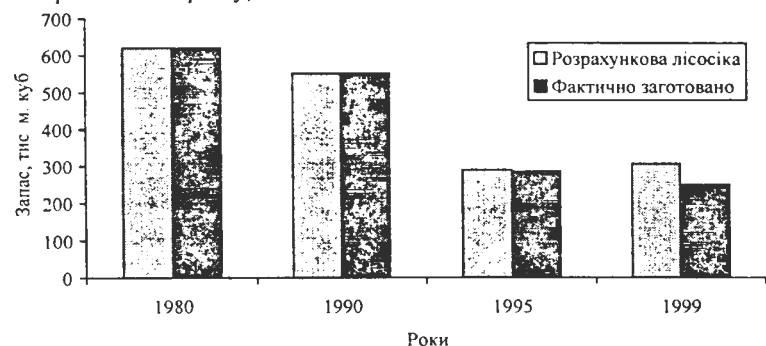

Рис. 3. Використання розрахункової лісосіки у Львівській області

Недбале відношення до очищення місць рубань від порубкових решток призводить до витрат деревини, пожеж, економічної шкоди.

Таким чином, найважливішою проблемою при заготівлях лісу є не кількість заготовленої щорічно деревини, а те, якими способами та із застосуванням яких технологій деревина заготовляється і транспортується з гір.

Отже, майбутнє за технологіями і способами рубань, що мають екологічну спрямованість.

Література

1. Белов С.В. Рубки главного пользования. – Ленинград, 1977. – 205 с.
2. Лісовий кодекс України. – 33 с.
3. Сабан Я.А. Продуктивность и возобновление леса в горных условиях. – Львов 1988. – 127 с.
4. Сиякевич І.М. Економіка лісокористування. – Львів, 2000. – 396 с.
5. Сиякевич І.М. Економіка галузей лісового комплексу. – Львів, 1996. – 181 с.
6. Тушня Ю.Ю. Экономические проблемы комплексного использования и охраны лесных ресурсов. – Львов, 1976. – 216 с.

УДК 332.025.12: 630*6

Асист. М.Т. Бець – Укр ДЛТУ

УПРАВЛІННЯ ЗА ВІДХИЛЕННЯМИ ЯК МЕТОД ОЦІНКИ ПРИБУТКОВОСТІ ОПЕРАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Узагальнено методичні підходи регулювання результативних показників у процесі управління за відхиленнями. Виявлено сучасні тенденції прибутковості діяльності держлігоспів ДЛГО "Львівліс", "Хмельницькліс", "Чернігівліс". Оцінено особливості та обрано напрями організації регулювання рівня рентабельності операційного капіталу на прикладі ДЛГО.

Operation for deflexions as method valuation of profitless operation capital forestry enterprises

Generalized methodical of approach regulation of effective index in process operation for deflexions. Appraisal contemporary tendencies of profitless activities state forestry "Lvivlis", "Khmelnicklis", "Chernigivlis". Estimated of special feature, chose of direction organization of standard profitableness operating capital for example state forestry.

Реалізація концепції зі вдосконалення системи менеджменту на державних лісових господарствах базується, з одного боку, на децентралізації управлінських структур і відокремленні виробничо-господарської діяльності, а з другої – на зміцненні функцій державного управління лісами. Аналітичні дослідження ефективності управління прибутковістю господарювання в умовах часткового державного забезпечення функціонування держлігоспів безпосередньо пов'язані з відносинами капіталу. У лісовому господарстві поняття "операційного капіталу" трактується неоднозначно, а від якісного і своєчасного здійснення прямого і посереднього регулювання рівня його прибутковості загалом і залежать кінцеві результати господарювання [1]. Конструктивна роль таких аналітичних досліджень спрямована на комплексний підхід до регулювання рівня прибутковості лісогосподарського капіталу. Оцінюючи методичні підходи до змісту регулювання прибутковості діяльності та капіталу підприємства доцільно використати схему (рис. 1) [2].

Етап виявлення мети полягає в оптимізації рівня рентабельності, а оцінивши поточний фінансовий стан, здійснюють *корегування мети* [5]:

- досягнення критичного рівня (ситуація глибокого спаду і турботи);
- підтримка стану рівноваги і оптимального рівня рентабельності (ситуація активного зростання);
- досягнення оптимального рівня рентабельності.

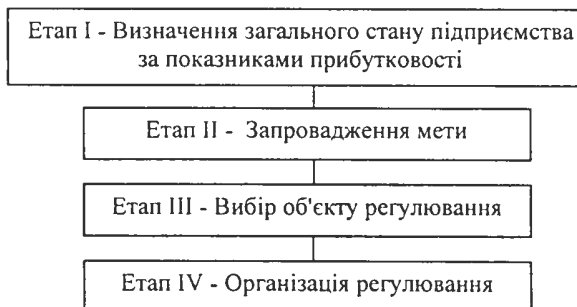

Рис. 1. Схема регулювання за відхиленнями рівня прибутковості операційного капіталу підприємства

Під час регулювання рівня рентабельності операційного капіталу на етапі вибору об'єкту групують ризики за факторами, що їх обумовлюють (економічні, політичні, соціальні) та за операціями, яким притаманний ризик (операційні, фінансові та інвестиційні), а рентабельність капіталу співставляється з середньою відсотковою ставкою.

Залежно від співвідношення рівнів рентабельності власного капіталу (РВК) і відсоткової ставки (СВС) розрізняють такі види ризиків:

3. Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі